

AJUNTAMENT DE MONCADA

EL MERCAT VELL

L'edifici del mercat vell, està enclavat en el nucli antic de la població, al centre d'una gran plaça rectangular, hui anomenada Plaça del Mestre Palau, que havia estat destinada des de molt de temps abans de dur-se a terme esta construcció de primeries de segle a la venda al detall de fruites, verdures i altres productes. De l'existència d'este mercat se'n fa ressò Pascual Madoz en el *Diccionario geográfico-estadístico-histórico*¹, redactat en la primera meitat del segle XIX: "*Moncada... tiene 512 casas de buena fábrica y de 2 pisos regularmente... las cuales se distribuyen en 23 calles anchas y bastantes limpias, y una plaza denominada de la Constitución, en la que se venden diariamente los comestibles*".

Martínez Aloy², com altres cronistes que s'han ocupat del nostre poble en la *Geografía General del Reino de Valencia* ja ens parlava de la importància del mercat del dilluns i de l'exigüitat de l'edifici construït quinze anys abans: "*En la plaza del mercado que es rectangular, espaciosa y constituida por buenos edificios de varias plantas, se celebran todos los lunes ferias de hortalizas, aves de corral, loza de todas clases, herramientas de cultivo, ropas y otros muchos géneros de utilidad doméstica, que atraen a las gentes de todo el contorno. El mercado cubierto levantado en el centro de la plaza de fines de la centuria anterior, es insuficiente en dichos días y los puestos se desparraman por las calles contiguas*".

Segons Llorens i Raga³, l'edifici del mercat fou inaugurat l'any 1908, encara que el compte justificatiu de les despeses de construcció⁴ es donà per tancat el 23 de juny de 1905. Les obres van ser sufragades per En Vicent Noguera, Marqués de Càceres, tal com reflecteix la instància que iniciava l'expedient de construcció signada

¹ MADOZ, P.: *Diccionario geográfico-estadístico-histórico de Alicante, Castellón y Valencia*, eds. Alfons el Magnànim, València, 1987 (facsimil del Diccionario d'Espanya de 1847), t. II, p. 33.

² MARTÍNEZ ALOY, J.: *Geografía General del Reino de Valencia. Provincia de Valencia*, dirigida per Fernando Carrerras Candí, Albert Martín ed., Barcelona, 1920 T. I, pàg. 977.

³ LLORENS Y RAGA, P. L.: *La Ciudad de Moncada*, València, 1950, pàg. 27.

⁴ A. M. Montcada : *Expediente instruído para construir un mercado en esta villa 1904*.

AJUNTAMENT DE MONCADA

l'onze de juny de 1904 i dirigida per Vicent Bonet Chapa a l'alcalde de la localitat, Jaume Pascual, en la qual se sol·licitava el corresponent permís per a iniciar les obres⁵ : *“Que deseando el Excelentísimo Sr. D. Vicente Noguera y Aquavera, dotar a esta población de una mejora de gran importancia para la misma, por la que siente vivas simpatías ha comisionado al que suscribe para que solicite de la Corporación municipal el correspondiente permiso para construir un mercado público en la plaza de esta población, con lo cual, además de contribuir a su embellecimiento, es de gran utilidad para sus habitantes...”*. En el mateix escrit es deixava clar que les despeses anirien totes a càrrec del Sr. Marqués⁶: *“Quede como gracia y donación que desde ahora hace a favor de ese Municipio sin condición alguna...”*

El projecte havia estat encarregat a l'arquitecte xativí Lluís Ferrerres, qui havia sigut arquitecte major de l'Ajuntament de València, on hi va construir entre altres edificis el Teatre Russafa, l'escorxador municipal i el Banc del Rio de la Plata (actualment Hotel Reina Victòria), i va intervenir també en successives reformes del Convent del Carme. Va realitzar igualment nombrosos projectes rellevants en diversos pobles: l'escola, l'hospital i l'escorxador de Cullera, el cementeri i la pescateria de Sueca, l'hospital d'Alginet, la Capella del Cementeri de Xàtiva i la direcció de les obres de la portalada de la Seu d'esta població, el pla d'eixample de Gandia i el mercat d'Algemesí, que té una semblança marcada al de Moncada, amb les mateixes característiques formals, però construït amb anterioritat i de més grandària i del que maularadament hui tan sols em resta una columna.

L'arquitecte va donar per acabat el projecte, que estava compost per memòria, plànols, pressupost i plec de condicions el deu de juny de 1904. El pressupost pujava la quantitat de vint-una-mil dos-centes trenta-sis pessetes i setanta cèntims. Per adonar-se de la magnitud del projecte, hem de pensar que el jornal diari d'un obrer de l'època era de 2'50 pessetes i els ingressos anuals n'eren tant sols de huit-centes.

⁵ A. M. Montcada : *Ibidem*

⁶ A. M. Montcada : *Ibidem*

AJUNTAMENT DE MONCADA

L'onze de juny, el mateix dia que havia estat presentada la instància que iniciava l'expedient, l'Ajuntament en ple acordava que s'iniciara expedient de juí contradictori per vint dies a la fi d'admetre les reclamacions oportunes en contra de la construcció. L'edicte del juí contradictori va apareixer publicat en el Butlletí oficial el dèneu de juny. Després d'haver estat exposat al públic durant vint dies i de no haver rebut cap reclamació, l'expedient passava a informe de les comissions municipals de policia urbana i hisenda. Amb l'informe favorable de les dues comissions, la corporació municipal en sessió plenària n'autorizava la construcció el díhuit de juliol, i es va traure a pública subhasta el huit d'agost de 1904 per la quantitat a què ascendia el pressupost a la baixa. L'anunci va ser publicat amb data de nou d'agost en el diari *Correo*, i un dia més tard en *El Mercantil Valenciano* i *Las Provincias*, tots de la ciutat de València:

AVISO a los constructores de hierro.

El dia 17 del corriente a las tres de la tarde se subastará ante el notario de Moncada D. Idelfonso González la construcción de un mercado en dicho pueblo, con arreglo a la memoria, proyecto, planos, presupuesto, pliego de condiciones facultativas, y económicas que estaran de manifiesto todos los dias laborables de siete de la mañana a una de la tarde en la Casa Capitular.

En el plec de condicions s'establia que el pagament es faria en dos vegades, una primera meitat, a la finalització del mercat i la segona a la recepció definitiva de la construcció. En el mateix plec també s'assenyalava que les obres havien d'estar acabades sis mesos després de la celebració de la subhasta.

El taller de serralleria i construcció de maquinària de Vicent Ferrer Ballester, va ser l'encarregat de realitzar l'estructura metàl·lica i la coberta del mercat, feina que sumava díhuit mil quatre-centes pessetes. Les depeses dels jornals dels obrers de vila, peons, jornalers i carros per a realitzar el rastell perimetral i la plataforma de mercat va ser de quatre-centes vint pessetes i cinquanta cèntims, i els honoraris de l'arquitecte van suposar mil pessetes, cinc-centes per la redacció del projecte i cinc-centes per la direcció d'obra. El cost final del mercat va ser de vint-i-una mil quatre-

AJUNTAMENT DE MONCADA

centes quaranta- tres pessetes i cinquanta cèntims, i es va produir un desfasament en el pressupost inicial de dos-centes sis pessetes i huit cèntims.

L'estructura del Mercat⁷

Es tracta d'una edificació exempta consistent en el cobriment de l'espai central de la plaça, a base d'estructura metàl·lica amb pilars esvelts de ferro colat de secció rodona i encavallats i bigues-gelosia, que sustenten una coberta senzilla de planxa ondulada de zinc. La part superior frontis del contorn exterior està protegida amb plafons de fusta encadellada a mode de frontons als quatre frontis i amb mallorquina per dalt dels ràfecs laterals. A la part superior dels quatre frontis està disposat l'escut de la població i baix una llegenda que diu "Mercado" feta en ferro colat.

Té una extensió aproximada de 240 ms. quadrats i una alçada de 50 cms sobre el nivell del carrer. La coberta és composta, amb un encreuament central i altres cobriments laterals en voladís a altura inferior, que completen la rectangularitat de la planta. El recinte és obert perimetralment, i deixa a la vista l'entramat estructural, que per la lleugeresa forma un conjunt amable dins de l'entorn urbà.

Esta edificació s'inscriu dins de l'anomenada "arquitectura industrial", la qual naix a finals del segle XIX, i es caracteritza per la utilització de nous materials com el ferro, amb grans possibilitats constructives, que permetia realitzar edificis de gran fermesa, amb amplis espais coberts, bona il·luminació, resistència davant els incendis i sobretot una bona ventilació, imprescindible per a la salubritat de les deixalles dels mercats. Hui en dia este edifici, a pesar d'haver perdut la seua vessant comercial, en conserva les vessants social i emotiva i continua sent lloc de referència, de trobada i d'esplai de tots els montcadins.

⁷ No voldria acabar este article, sense donar-li l'agraïment a l'amic Eliseu Pardo, arquitecte tècnic municipal, qui m'assessorat a la hora de realitzar la descripció tècnica de l'edifici.